

Sygn.akt III AUa 317/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Elżbieta Zarzecka

SO del. Piotr Prusinowski

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 września 2013 r. w B.

sprawy z odwołania A. B. (1) oraz M. B. (1)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 stycznia 2013 r. sygn. akt V U 1467/12

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi Okręgowemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 317/13

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w B. decyzją z dnia 9 sierpnia 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity: Dz. U. (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 roku, Nr 50, poz. 291 ze zm.) stwierdził podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i obowiązek opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie M. B. (1) od dnia 11 września 1998 roku do dnia 30 września 1998 roku, od dnia 21 kwietnia 2007 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku, dzień 14 lutego 2010 roku oraz od dnia 27 lutego 2011 roku do dnia 14 marca 2011 roku oraz za A. B. (1) od dnia 1 stycznia 2007 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku, od dnia 31 sierpnia 2007 roku do dnia 31 grudnia 2007 roku, od dnia 1 marca 2008 roku do dnia 30 czerwca 2008 roku oraz od dnia 1 listopada 2008 roku, a także na ubezpieczenie emerytalno rentowe dla: M. B. (1) od dnia 11 września 1998 roku do dnia 30 września 1998 roku, od dnia 21 kwietnia 2007 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku, od dnia 27 lutego 2010 roku do dnia 14 lutego 2010 roku oraz od dnia 27 lutego 2011 roku do dnia 14 marca 2011 roku oraz dla A. B. (1) od dnia 1 stycznia 2007 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku, od dnia 31 sierpnia 2007 roku do dnia 31 grudnia 2007 roku, od dnia 1 marca 2008 roku do dnia 30 czerwca 2008 roku oraz od dnia 1 listopada 2008 roku. Organ rentowy stwierdził, że M. B. (1) i A. B. (1) są zobowiązani do

opłacenia składek za okresy wskazane w decyzji i składki te na dzień 30 sierpnia 2012 roku wraz z odsetkami wynoszą łącznie 9.153 złote.

M. B. (1) i A. B. (1) w odwołaniu od powyższej decyzji wskazywali na swoją trudną sytuację materialną. Z treści odwołania wynikało, iż wnoszą o zmianę zaskarżonej decyzji i ustalenie podlegania ubezpieczeniom rolniczym od dnia 3 sierpnia 2012 roku.

Sąd Okręgowy w Białymstoku po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 28 stycznia 2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję w pkt I i II w części dotyczącej M. B. (1) w ten sposób, że ustalił, iż nie podlegał on ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu i wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu w dniu 14 lutego 2010 roku, w punkcie I i II w części dotyczącej A. B. (1) w ten sposób, że ustalił, iż nie podlegała ona ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu i wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu od dnia 1 stycznia do dnia 30 czerwca 2007 roku, od dnia 31 sierpnia do dnia 31 grudnia 2007 roku, od dnia 1 marca do dnia 30 czerwca 2008 roku oraz od dnia 1 listopada 2000 roku do dnia 2 sierpnia 2012 roku oraz w punkcie II w ten sposób, że ustalił iż M. B. (1) i A. B. (1) nie mają obowiązku opłaty składek i oddalił odwołanie w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił, że bezspornym w sprawie było, iż M. B. (1) dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników w dniu 3 sierpnia 2012 roku, podając, iż od dnia 29 maja 1996 roku prowadzi działalność rolniczą w S. na gruntach o powierzchni 1,76 hektara przeliczeniowego wraz ze swoją żoną A. B. (1). M. i A. B. (2) pobrali się w dniu 25 sierpnia 2001 roku. Ubezpieczony z zawodu jest piekarzem i był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w następujących okresach: od dnia 11 sierpnia 1994 roku do dnia 10 września 1998 roku, od dnia 1 października 1998 roku do dnia 31 grudnia 2006 roku, od dnia 1 stycznia 2007 roku do dnia 20 kwietnia 2007 roku, od dnia 1 czerwca 2007 roku do dnia 13 lutego 2010 roku, od dnia 15 lutego 2010 roku do dnia 26 lutego 2011 roku. W okresie od dnia 15 do dnia 31 marca 2011 roku wnioskodawca pobierał zasiłek dla bezrobotnych. Natomiast A. B. (1) była zatrudniona na podstawie umowy o pracę od dnia 15 września 1995 roku do dnia 31 grudnia 2006 roku, a na podstawie umowy zlecenia od dnia 21 listopada 2007 roku do dnia 29 lutego 2008 roku, od dnia 5 maja 2008 roku do dnia 31 maja 2008 roku, od dnia 2 czerwca 2008 roku do dnia 30 września 2008 roku oraz od dnia 1 października 2008 roku do dnia 31 października 2008 roku. Zasiłek pobrała za okres od dnia 29 maja do dnia 30 sierpnia 2007 roku. Mając na uwadze treść art. 38 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, Sąd Okręgowy stwierdził, że M. i A. B. (2) zostali objęci ubezpieczeniem rolniczym w okresach przerw w podleganiu ubezpieczeniom z tytułu zatrudnienia i pobierania zasiłku. W przypadku M. B. (1) Sąd Okręgowy uznał, że w dniu 14 lutego 2010 roku z uwagi na porę roku i okoliczność, iż chodzi tu o jeden dzień, wnioskodawca nie posiadał w tym dniu statusu rolnika. Natomiast odnośnie pozostałych okresów, to przerwy w wykonywaniu zatrudnienia były kilkutygodniowe, co dawało wnioskodawcy realną szansę na prowadzenie działalności rolniczej. Natomiast odnośnie A. B. (1), Sąd Okręgowy na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy i zgodnych oświadczeń wnioskodawców, ustalił, że nie pracowała ona w gospodarstwie rolnym i w gospodarstwie domowym bezpośrednio z nim związanym. Bardzo rzadko bywała w S., a stale mieszkała z synem w B.. Przedstawione przez wnioskodawców dowody, w ocenie Sądu Okręgowego są wystarczające do uznania, że A. B. (1) nie była w spornych okresach rolniczką. Obowiązek opłaty składek jest następstwem podlegania ubezpieczeniom, skoro wnioskodawca nie był rolnikiem w dniu 14 lutego 2010 roku, a A. B. (1) w ogóle nie była rolniczką, to obowiązek ten nie powstał. Z podanych powyżej względów, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w części dotyczącej podlegania przez M. B. (1) ubezpieczeniom i obowiązku opłaty składki, a w przypadku A. B. (1) zmienił ją w zasadzie w całości. Ponieważ wnioskodawczyni nie kwestionowała podlegania ubezpieczeniom od dnia 3 sierpnia 2012 roku, została wyłączona z ubezpieczenia rolniczego z dniem 2 sierpnia 2012 roku. Z podanych powyżej względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 1 i 2 kpc orzekł jak w wyroku.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w B. zaskarżył powyższy wyrok w części, tj. w punkcie I, zarzucając mu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z całością zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez naruszenie art. 233 § 1 kpc i dokonanie oceny dowodów w sposób niewszechstronny,

2. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez bezzasadne oddalenie wniosku organu rentowego o nadesłanie akt zasiłkowych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie na okoliczność ustalenia, czy gospodarstwo rolne było uwzględnione przy ustaleniu dochodów odwoływających, a tym samym naruszenie art. 217 § 1 i 3 kpc,
3. naruszenie art. 328 § 2 kpc poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku, bowiem Sąd I instancji wskazał jedynie art. 38 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników zawierający domniemanie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników właściciela gruntów zaliczonych do użytków rolnych, ponadto powołanie się na ten przepis stoi w sprzeczności z twierdzeniem o nieprowadzeniu działalności rolniczej przez małżonkę rolnika w sytuacji, gdy jej mąż spełnia warunki do podlegania ubezpieczeniu rolniczemu,
4. naruszenie art. 234 kpc poprzez błędne niezastosowanie domniemania prawnego określonego w art. 38 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników w stosunku do A. B. (1), a w stosunku do M. B. (1) w części dotyczącej nieobjęcia go ustawowym ubezpieczeniem rolniczym w dniu 14 lutego 2010 roku,
5. naruszenie prawa materialnego przez błędne niezastosowanie art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników przy ocenie zasadności podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez A. B. (1), będącą małżonką rolnika, chociaż ten przepis jest podstawowym przepisem w tej kwestii oraz naruszenie art. 38 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędne niezastosowanie tego przepisu przy ustaleniu w części I ustęp 1 wyroku, iż M. B. (1) nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w dniu 14 lutego 2010 roku.

Wskazując na powyższe, organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania od decyzji w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa przekazaniu Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, bowiem rozpoznanie sprawy wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Niniejsza sprawa dotyczyła podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników małżonków A. i M. B. (1), w szczególności zaś kwestią sporną było, czy M. B. (1) prowadzi działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym położonym w S. o powierzchni 1,76 hektara przeliczeniowego.

Zgodnie z art. 6, 7 i 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu, a także emerytalno – rentowemu podlega z mocy ustawy rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny, przy czym pod pojęciem rolnika rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkujejącą i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia. Prowadzenie działalności rolniczej, zgodnie z art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, jest rozumiane jako prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej oraz mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem (tak Sąd Najwyższy Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w wyroku z dnia 29 września 2005 roku, I UK 16/2005, LexPolonica nr 387936, Gazeta Prawna 2005/192 str. 22, OSNP 2006/17-18 poz. 278).

W niniejszej sprawie, Sąd Okręgowy oceniając, czy M. B. (1) prowadził działalność rolniczą w gospodarstwie rolnym poprzestał jedynie na analizie części dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy i wyjaśnieniach A. i M. B. (1). Tymczasem ze złożonego na rozprawie apelacyjnej zaświadczenia z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w B. (k. 62) wynikało, że M. B. (1) nie figuruje w ewidencji i nie pobiera dopłat do gruntów rolnych. Stąd też oceniając merytoryczną poprawność zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji organu rentowego, należy

przeprowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia, czy wnioskodawca i zainteresowana rzeczywiście w gospodarstwie rolnym prowadzili działalność rolniczą.

W tym miejscu należy wskazać, że prowadzenie działalności rolniczej wiąże się ściśle z normalnymi działaniami koniecznymi dla prowadzenia gospodarstwa rolnego, tj. z wykonywaniem pracy w tym gospodarstwie lub wykonywaniem innych zwykłych czynności związanych z prowadzeniem takiej działalności. Założenie takie leży wyraźnie u podłoża regulacji rolniczego ubezpieczenia wypadkowego i chorobowego (art. 7-14 ustawy), które ma rację bytu tylko w przypadku istnienia wskazanego związku prowadzenia działalności z pracą w gospodarstwie lub wykonywaniem innych zwykłych czynności łączących się z prowadzeniem działalności rolniczej. Praca ta lub czynności nie muszą mieć charakteru pracy fizycznej. Mogą, jak wyjaśniał Sąd Najwyższy w uchwale Składu Siedmiu Sędziów z dnia 30 maja 1988 r. III UZP 8/88 (OSNCP 1988/12 poz. 166), wpisanej do księgi zasad prawnych, polegać np. na zarządzaniu gospodarstwem. W takim przypadku zarządzenie gospodarstwem powinno jednak mieć charakter zawodowej, stałej, osobistej i realizującej interesy danej osoby (posiadacza gospodarstwa) działalności rolniczej, mającej charakter pracy lub innych czynności wiążących się z prowadzeniem gospodarstwa. Należy również podkreślić, że samo posiadanie lub własność gospodarstwa nie mogą być kwalifikowane jako jego prowadzenie, jeżeli nie wiąże się z nimi wykonywanie wyżej określonej działalności rolniczej. Wniosek taki wynika wprost z legalnej definicji „rolnika” w art. 6 pkt 1 ustawy, która posiadanie lub własność gospodarstwa sytuuje jako jeden z elementów pojęcia rolnika, jak i - na przykład - z domniemania zawartego w art. 38 pkt 1 ustawy, sprowadzającego się do stwierdzenia, że właściciel gruntów prowadzi działalność rolniczą.

Ustawodawca ustanowił domniemanie, że właściciel gruntów zaliczonych do użytków rolnych lub dzierżawca takich gruntów, prowadzi działalność rolniczą na tych gruntach, a jeżeli własność lub dzierżawa przysługuje kilku osobom, to każda z tych osób uczestniczy w prowadzeniu działalności rolniczej. Domniemanie to jedynie potwierdza, że podstawą ubezpieczenia społecznego rolników jest prowadzenie działalności rolniczej. Nie można nie zauważyć, że rozwiązanie oparte na takim domniemaniu, nie zawsze daje prawidłowe skutki, skoro rolniczy organ rentowy, choćby tylko funkcjonalnie, nie zawsze może sprawdzić, czy działalność rolnicza jest prowadzona, z drugiej strony ustawa (prawodawca) tego od niego wyraźnie nie wymaga. Z kolei sam zainteresowany ubezpieczeniem, z różnych przyczyn, może nie ujawniać braku działalności rolniczej. Inaczej ujmując, w obaleniu takiego domniemania nie chodziłoby też tylko o stwierdzenie, że w gospodarstwie nie prowadzi się żadnej działalności rolniczej, ale również że współwłaściciel nie jest rolnikiem, bo nie prowadzi, bądź nie uczestniczy we wspólnym prowadzeniu działalności rolniczej. W kwestiach, jakie czynności należy rozumieć za prowadzenie i uczestniczenie w prowadzeniu działalności rolniczej wielokrotnie wypowiadał się Sąd Najwyższy. W rozumieniu art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy prowadzenie działalności rolniczej oznacza prowadzenie na własny rachunek posiadacza gospodarstwa rolnego zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej działalności, mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem. Prowadzenie tak rozumianej działalności może polegać na samym zarządzaniu gospodarstwem.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy oceniając, czy A. i M. B. (2) podlegali ubezpieczeniom rolniczym w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji poprzestał jedynie na wyjaśnieniach wnioskodawców. Natomiast, mając na uwadze choćby zaświadczenie z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w B. (k. 62), jak też fakt podlegania przez wnioskodawców ubezpieczeniu w systemie powszechnym, w niniejszej sprawie kontrola merytorycznej poprawności zaskarżonej decyzji wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego. Biorąc pod uwagę zasadę ciężaru dowodu wyrażoną w art. 6 kc oraz fakt iż wnioskodawcy nie są reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika, Sąd Okręgowy powinien udzielić wnioskodawcom stosownych pouczeń, a następnie zobowiązać ich do przedstawienia dowodów na okoliczność nieprowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie i oceniając przydatność zaoferowanych dowodów dopuścić te dowody. Nadto Sąd Okręgowy powinien rozważyć możliwość dopuszczenia z urzędu niezbędnych dowodów, w tym dowodu z zeznań świadka – sołtysa wsi S. oraz zeznań wnioskodawcy i zainteresowanej w charakterze stron na okoliczność prowadzenia gospodarstwa rolnego, zwrócić się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie o nadesłanie akt zasilkowych w celu ustalenia, czy gospodarstwa rolne było uwzględnione przy ustalaniu dochodów wnioskodawców. Następnie po przeprowadzeniu postępowania dowodowego,

Sąd Okręgowy powinien ocenić zaskarżoną decyzję, mając także na uwadze okresy podlegania przez wnioskodawców ubezpieczeniu w systemie powszechnym oraz zakres w jakim został uchylony zaskarżony wyrok.

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 386 § 4 kpc w związku z art. 108 § 2 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku.